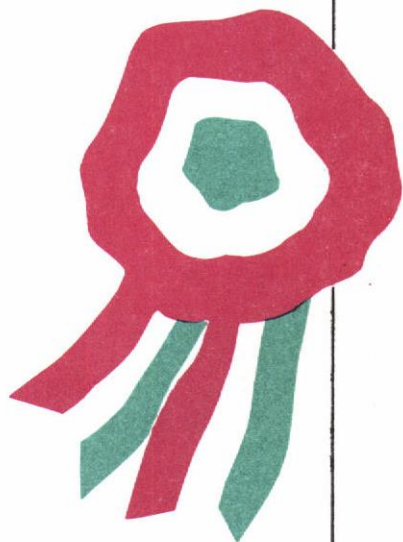

FIDESZ HÍREK

A Fiatal Demokraták Szövetségének belső tájékoztatója
1989. február - március

II. évfolyam 2-3. szám

Sortűz nem dördült, vér nem folyt Pest utcáin.

Fiatalkok vonultak végig a városban, szabadságot, függetlenséget, jogegyenlőséget, *felelős* magyar kormányt követeltek, lelkes menetükhöz magyarok ezrei csatlakoztak, percről percre nőtt az áradat, *feltámadott a tenger*, a hömpölygő tömeg, a magyar nép

– fittyet hányt a lapító, gyáva rendőrökre, akik ijedt zavarodottsággal húzódtak fedezékbe, mert eddig védtek a hatalmat, a hatalom védte őket, de most nem mondta meg senki, ebben a helyzetben mit kell tenniük;

– kinevette az óvatoskodókat, akik saját bőrüket féltve belátásról, megértésről, bizalomról papoltak s próbálták csitítani a leginkább elégedetlenkedőket;

– elsodorta a *hamis prófétákat*, akik azt hirdetik nagy gonoszban, hogy már megállhatunk, mert itten az ígéretnek földje van;

– fűtyült a törvényes rendre, mert évtizedek keserű tapasztalata bizonyította: a „törvényes” rend hazánkban a törvénytelenül, a nemzet megkérdőjezése nélkül, idegen fegyverek erejével hatalomra került maroknyi kisebbség hatalmát védő-megtartó törvények rendje;

– könnyes szemmel emlékezett a kivégzésekre, gyászolta a halottakat, akiknek nevét évtizedeken keresztül nyilvánosan kiejteni sem volt szabad;

– átkozta a korrupt tisztviselőket, akik a halott szájából kilopták az obulust, mert semmi más nem érdekeltte őket, csak saját gondtalan életük s boldognak hazudott szegény országunkban palotáikat építtették, miközben magyarok százszázai éheztek, nyomorogtak s emberi jogaitól megfosztottan éltek;

– siratta a hazát, mert Magyarországot ostoba és önző urai kitesztették Európából s mi magyarok messze elmaradtunk a világ sorától;

– riadót fűjt: *itt az idő, most vagy soha!*, mert megelégtelte már e nép a szűkagyú zsarnokok, szuronyokra támaszkodó kiskirályok, szenteskedő nébutítók, mocskos szemű pojják hatalmát, akik hazánkban a nép nevében a nép helyett uralkodnak;

– *Rabok legyünk, vagy szabadok?*; ez volt a kérdés és választottunk: a zuhogó esőben, a szélsőpörte pesti utcákon fiatalok, öregek, magyarok, nem magyarok, hívők, pogányok, reformerek, forradalmárok: a magyar nemzet elsöpörte a hazug és igazságtalan társadalmi rendet.

Sortűz nem dördült, vér nem folyt Pest utcáin.

Egy pöccintés elég volt: felemelte szavát a nemzet, csak meglendültek az öklök s a korhadt rend kártyavárként összeomlott.

Akiknek érdekük lett volna védeni a belülről szétrohadó társadalmi rendszert, azok is hallgattak. Korcs társadalomnak korcsok a vezetői, a hivatalnokai, a lakájai. A hatalom urai *reszketni méltóztattak*, s ahogy tudták, mentették az irhájukat.

Az ostobák sipákkoltak, a gazemberek összeharácsolt vagyonszármazékukat menekítették, az okosabbja tudta: törvénytelen, népellenes, hazug uralmuk végétért. Legjobbban még akkor járnak, ha báránybőrbe bújnak s felajánlják szolgálataikat az új rendnek.

Évtizedekig senkit nem engedtek a magukfajta kívül a tűz közelébe, a hatalomgyakorlás minden eszköze a kezükben volt, a kormány bármit tett, leváltani, felelősségre vonni nem lehetett, a rendet – saját hatalmuk rendjét! – törvénytelen eszközökkel biztosították: gondoskodtak arról, hogy senki ne tudjon s ne akarjon *helyettük* kormányozni.

Azt hitték: kezükben a hatalom, övék a jövő.

Tévedtek: kifosztották az országot, tönkretették gazdaságát. megnyomorították az emberek életét, bemocskolták a nép hitét, a rend csendjének hirdették az alattvalók

kétségbeesett némaságát s azt hitték: uralmukat, zsarnok hatalmukat már nem veszélyezteti semmi, mert sikerült kiírtani milliónyi magyar szívéből a szabadság álmát –

és egy esős koratavaszi napon hirtelen kiderült:

nem félünk, ha meg kell védeni az álmainkat,

Magyarországon Európában óhajtunk élni,

ragaszkodunk nemzeti függetlenségünkhöz,

szabadságot követelünk,

jogegyenlőséget akarunk!

Az önkényuralom, a rángerőszakolt jogtipró rend – hátrahagyva az iszonyatos pusztítást, kárt, amit hosszú uralma évtizedeiben országunknak, hazánknek, nekünk magyaroknak okozott – hangtalanul összeomlott.

És elkezdtünk fölépíteni egy új, egy jobb, egy boldogabb hazát.

Márciusban.

Zilahy Zoltán Petőfi-szobra Jászalsószentgyörgyön

A község 1300 családja és a falu vezetői saját pénzükből állították a szobrot, 1988. március 15-én leplezték le.

A fotó Dr.Varjas Károly: Petőfi szobrok hazánkban és határainkon túl 1850-1988. című könyvéből való.
(Antikva Kiadó 1989. Bp.)

Márciusról, három tételben

1. MUK !

*„Minden nemzedéknek kell egy
Március.”*

Demény Pál

1848 óta, mikor az öreg Heckenast azt találta tanácsolni Petőfinek, hogy foglaljanak le egy sajtót, március lett nálunk a mágikus, misztikus, forradalmas hónap, a tavasz, a szabadság és a függetlenség szimbóluma. 1945 után néhány évig nagy kultusza volt március 15-nek, de már a centenárium piros-fehér-zöld csindarattája egészen másirányú dolgokat volt hivatott elleplezni. 1949 óta Március, legalábbis a valós tartalma, sem a demokratikus-progresszív hagyomány, sem a nemzeti és függetlenségi tradíció miatt nem fért be a hivatalos totalitárius történelemszemléletbe. Történt ez úgy, paradox módon, hogy Révai kötelezővé tette a Petőfi kultuszt, a márciusi ifjak a DISZ előképének tekintettek. 1956-ban rövid másfél hónap alatt – ha december 11-ét, a Nagybudapesti Központi Munkástanács vezetőinek, Bali Sándornak és Rácz Sándornak a letartóztatását vesszük végpontnak – sűrűsödött mindaz, ami 1848-49-ben történt. Megelőzte a „reformkor”, Nagy Imre első kormánya 1953-tól, a „júniusi út” programjával, a Pilvaxnak megfelelhet a Petőfi-kör, az Országgyűlési Tudósításoknak az Irodalmi Újság. Érdekes ez a műfajváltás is, hiszen ahol nincs parlament, nincs politikai aréna, ott a politika funkcióit átveszi a kultúra és mindkét szférára káros hatással elkezdődik egy áthallásos, irodalmias politizálás. Azonban, ha nincsen más, mint 1956 előtt, vagy a restaurációtól 1977-ig, a demokratikus ellenzék színrelépéséig, akkor hiába, ezt kell szeretni.

Na szóval 56-ban napok alatt forradalom és szabadságharc zajlott le, nem kevésbé drámaian, mint jó száz évvel korábban. Mikor a külső és belső terror már vérbefojtotta ezt a forradalmat, mikor már megkezdődtek a kivégzések, és a pufajkások dúlták az országot, akkor megjelent a házfalakon egy betűszó, amely az akkor magát Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányának nevező hatalom számára olyan félelmes volt, hogy ezért egy máig fennálló párthadsereget, Munkásőrséget hozott létre. A betűszó elég mulatságosan hangzik: MUK, és annyit jelent, hogy Márciusban Újra Kezddj! Mármint a forradalmat. A forradalmat ugyan nem kezdték újra, de a jelszó betett Kossuthnak, meg Petőfinek, a Táncsicsról elnevezett (!) opportunistaneobolsevik értelmiségi kör pedig egyenesen azt indítványozta, hogyha már március, azaz tavasz, fiatalság, újrakezdés, akkor 21., legyen 1919 a pozitív magyar hagyomány. (Meg kell jegyeznünk, hogy a klasszikus sztálinizmus időszakában nem volt az, mert Rákosi Mátyás, a „salgótarjáni hős”, nem játszott elég erős szerepet benne.) Valljuk be, ez az 1919 nemcsak azért nem tudott meggyökeresedni mint pozitív hagyomány, mert ami március 21-én történt, az nem igazán emlékezetes – egy szorongatott helyzetben lévő demokratikus kormány átadta helyét egy nem-demokratikusnak, hátha az jobban szembe tud szállni a külső fenyegetéssel –, hanem mert erre a hagyományra alapozta magát a KISZ is, ami ugyan nagy taglétszámú szervezet volt a kádárizmus fénykorában, a hatvanas-hetvenes években (a kvázi-kötelező belépés miatt), de személyes tapasztalatom alapján elmondhatom azt, hogy népszerűségi szempontból azért soha nem volt a top-listák éllovasa.

Igy aztán Március az március 15-e maradt, a rendszer legambivalensebb ünnepe, csak iskolai szünet, a nem-szeretem-évforduló. És a MUK-ról még annyit, hogy ez a MUK-os, Munkásőrséges 1957-es március 15. volt az első tavasz, amit a mottó szerzője, Demény Pál, a frakciós és nonkonformista kommunista 1945 óta szabadlábban tölthetett. Saját rendszerében!

2. Demo-folklor Budapesten

*„Megyünk az Agyém-térre,
Megyünk az Agyém-térre,
Megyünk az Agyém-térre,
Tün-
Tet-
Ni!”*

*Petri György: Petőfi-tér-Melódý
(1981)*

Néhány éve hallottam borongani valakit március 15. kapcsán, hogy nincsen tüntetési kultúra Magyarországon. Édes istenem, hát hogyan is lett volna, hisz '56 óta igencsak kevés volt a nem központilag szervezett demonstrációs lehetőség, noha volt azért egy-kettő. Voltak a hatvanas években kislétszámú tüntetések, amelyek a hivatalos célokkal ugyan egybevágtak, de balos-nonkonformista jellegük tette őket hivatalosan üldözendővé (pl. a belga követség előtt Patrice Lumumba meggyilkolásakor, és néhány vietnami háború-ellenes megmozdulás). Aztán a hetvenes évek elején jöttek a március 15-ék, mikor a karhatalom „csepeli munkásfiatokkal” karöltve fékezett meg néhány tucat „neki-vadult” bölcsészhallgatót. A jeles ünnepet nagy készültség előzte meg, s én még csak cseperedtem ezidőtájt, de emlékszem a pusmogásokra és beszarásokra, és például arra, hogy '75 március idusán a rendőrség kitiltotta Budapest területéről Szelényi Iván szociológust, akinek akkor éppen „ügye” volt (mert Konrád Györggyel könyvet írtak „titokban”). Gondolom nem ő volt az egyedüli, aki így járt akkoriban. Az évtized végére kialakult a demokratikus ellenzék, borsot törve és nem kis fejtörést okozva a belügyi szerveknek. S eljöttek a nyolcvanas évek, Afganisztánnal, Szolidaritással és ismét megjött az emberek kedve, hogy az utcán vonulva is kifejezzék a fennállóval szembeni averzióikat. Bizony szolidan indult ez, egy-két száz mindenre eltökélt rendbontó a 48-as forradalom hivatalos ünneplésétől, a Múzeumtól átballagott a Petőfi szoborhoz, és kigyomláta a költő lábai előtt heverő parktükörből a nemzetközi munkásmozgalmat jelképező piros zászlócskákat, énekelgettek, 48-as dalokat meg a „Ha én rózsza volnék”-ot. Szomorúak voltak a rend őrei, egyenruhában vagy anélkül, ennyi állampolgári huncutság és elpimaszkodás láttán. Nem is túrték a packázást, túszt ejtettek, személyi igazolványt gyűjtöttek, 3000 forintos bírságokat osztogattak és megfélemlítésként még videofelvételt is készítettek első émeleti ablakokból.

1988-ban aztán nagyot fordult a világ! Március 15-én külföldön voltam, de aznap délelőtti fogadást ajánlottam egy kollégámnak az angol egyetemen, ahol éppen voltam, hogy másnap az összes lapokban lesz tudósítás Magyarországról. Ugyan már, mondta, miért is lenne, mikor olyan ritkán jelenik meg valami Magyarországról, pláne Szent Patrick napján, ami köztudottan az írek legnagyobb ünnepe, mindenki ezzel lesz elfoglalva. Na jó, mondtam én, ne fogadjunk, különben is Angliában tanul az ember egy kis fair play-t, azaz biztosra nem fogad. Magyarországon tavaly az addigi legnagyobb március 15-i független tüntetés volt, és persze benne volt a brit lapokban. Az őszre pedig annyi tüntetés jutott, hogy majdnem minden hétfővégére szabadságot kellett kérnie a pesti rendőrnek, ha családjával élvezni akarta valamelyik BM üdülő szolid luxusát a weekenden. A tüntetéseken kialakult a városi folklor egy sajátlagos fajtája, ami eddig hiánycikk volt, a transzparenszek, jelszavak, bekiabálások, rigmusok folklorja, magyarul a tüntetési kultúra. A nyolcvanas évek elején Háty Ágnes végzett szívós kutatómunkát, „Hüje aki elolvassa” címen, a grafittik, falfirkák, WC- és liftfeliratok, mondókák és a városi folklor egyéb, írott vagy mondott megnyilvánulásairól. Most hasonlólt végeznék, természetesen csak esetleges jelleggel, saját gyűjtés alapján, a teljesség bármiféle igénye nélkül. Olyan megnyilatkozásokra vadásztam, melyek vicces, humoros megfogalmazásukkal kulturális értéket is

hordoznak. Ilyenek, érthető okokból, a tüntetést kiváltó esemény tragikus jellege folytán, nem voltak hallhatóak az 56-tal kapcsolatos (június 16. és október 23.) tüntetéseken, illetve az erdélyi falurombolás ellen tiltakozó tömegdemonstráción. Nem így a vízlépcső elleni tiltakozásokon!

1988. március 15. Margit-híd

FOTÓ: Kapitány Éva

Az őszi (tüntetési) szezon kezdetén, szeptember 12-én, nagy élményben volt része annak a néhány tízezer embernek, akik a Gerbaud cukrászda teraszán adtak találkát egymásnak, hogy onnan a Kossuth térre sétálva fejezzék ki elégedetlenségüket. Ez a tüntetés, a transzparenszek tüntetése volt, az üde hangvételű feliratokból álljon itt egy csokor: „A Donaukraftwerk WC-t csinál a Dunából”; „Ceausescu falvakat rendez, Grósz a Dunát”; „Grószmaros: nem”; „Rosszul értették? Mi nem többgátrendszert akarunk!”; „A kádban parancsolgassatok, ne a Dunában!”, és még sorolhatnám. Ott mindenesetre bejelentették, hogy a Néprajzi Múzeum kiállítást fog csinálni a transzparenszekből. Bár már látnánk!

1988. október 30-án ismét a vízlépcső adott okot a tüntetésre. A fáklyás felvonulás a beköпések, a hosszan skandált mondókák, a dalok estje volt, szikrázó szellemességeket mérsékelt eredetiségű rigmusok váltottak, népdalok születtek, az antropológusnak lehet ilyen élménye, ha elveszettnek hitt kultúrák forrásvidékét járja. A Budai rakparton, a Batthyány tér magasságában találta meg először hangját a felvonuló nép, amikor a macskaköveken végigmorajlott a „Szemben van a bábszínház” – jelszó, utalva a pesti oldal ismert neogót épületére, és képviselői zömének az októberi ülészak során abban

játszott szerepére. A rakpart egyik lejárójánál motoros – és gyalogrendőrök bőr – és posztóuniformisai váltogatták egymást. Egy rövid „Túl sok a rendőr” – skandalás után, egy tizenéves fiú panaszosan kiáltotta el magát mögöttem: „Nekem is kell egy Yamaha!”. Nagy közderűltségre megjelent a motorosrendőrök után a Yamaha-motívum, aminek mögöttes tartalma az, hogy mire is költik az állami hiteleket, de benne van az a remény is, hogy talán most, a megnyíló dél-koreai piacról, esetleg volna mód felszerelni a rendőrséget, modern, akár a XXI. század igényeit is kielégítő tömegoszlató berendezésekkel. „Vettünk nektek Yamahát, nem kell nekünk ez a gát!” hangzott a szó a Dunaparton, mintha e két dolog ellentételezné egymást, és nem együttesen alkotnák ama bizonyos nagy számla „tartozik” rovatát, oly sok minden egyébbel. A Fő utcában aztán kipróbálta hangját a tömeg, ahol a szűk tér felerősítette a hangot. „Lakást építs, ne gátat!”, majd a gát-párt szópár rímeltetése következett: „Túl sok a gát, kevés a párt” és az, hogy „Gátat a Pártnak!”. „Nem kell a sóder, nem kell a duma, saját medrében folyjon a Duna!”, s néha elhangzott a többpártrendszer követelése, valamint az, hogy „Hazudtatok eleget, mostmár isten veletek”.

Úgy gondolom, hogy kialakult egy tüntetési kultúra, amely szabadszájú, merész, ugyanakkor, lásd az erdélyi, vagy az 56-os tüntetéseket, okos és politikus is, azaz önmérsékletre képes, ha a helyzet úgy kívánja. És ezért gondolom azt, hogy ha most március 15-én, az „első szabad március 15-én” majd lemegyünk az „Agyém-térre”, akkor majd nem kedvetlenül kell hazaballagnunk, hogy itt semmi sincs, és levegőt főzni fazekakban, propán-bután palackos üzemeltetésű gáztűzhelyeken.

3. „A Tűz Márciusa”

*„Igaz, hogy ünnepekre senkinek és nekem
sincs jogom még a legvalóbb és legfájóbb
betegség muszály-ürügyét sem előrángatni:
ti vagytok és csak ti tartoztok lenni az
Egészség.”*

Ady Endre: A Galilei Kör ünnepén

Eljött ez a Március is, ez pedig a mi, a FIDESZ, tágabban a független szervezetek, a plurális demokrácia hívei, egy lehetséges kibontakozás útkeresői Márciusa kell, hogy legyen. Nemcsak az ünnep, 15-e, nemcsak a hónap, a FIDESZ hetek, az első születésnap, de még csak nem is a tavasz, hanem az egész év, 1989, Március kell, hogy legyen, hiszen rendkívül fontos év ez a mostani, tavaly megindult valami, jövőre meg olyan választások lesznek, ahol majd a képviselők több pártból, politikai szervezetből kerülnek ki. Az idén meg kell őrizni azt a lendületet, amit a magyar politikai élet – különösen az ősztől – felvett, s olyan viszonyokat kell teremteni, ami megakadályozza a „visszarendeződés” lehetőségét. A FIDESZ-nek konstruktívan, felelősségteljesen kell politizálnia, és ebben benne van az is, hogy a konszenzus keresése nem lehet megalkuvás, a szokott elhatározottsággal kell érvényesítenünk alapértékeinket. Alapértékeink közül igen fontos az erőszakmentesség elve, hiszen katasztrófizmusban nem gondolkodhatunk, ez szemben állna azzal a most kezdődő felelősségünkkel, amivel a politikai arénába léptünk. Az erőszak és a manipuláció helyett mi politikai nyomásgyakorlásra a nyilvánosság és a polgári engedetlenség módszereit választottuk, az individuális szabadság és a társadalmi szolidaritás alapján. Mégpedig mindezt annak tudatában, hogy mi, 16 és 35 év közötti fiatalok, egy beteg társadalomban az Egészség vagyunk, minket szerencsére még nem törhettek meg a különböző előjelű terror-korszakok, és merészen reméljük, hogy nem is fognak. Ezért fontos, hogy ez a Március ne legyen olyan tisztavirágéletű, mint a magyar Márciusok mindezedáig!

KÉSZÜLÉS AZ ÜNNEPRE

Sokunk számára az 1989-es március 15-i felvonulásra való készülés 1988. március 16-án kezdődött.

Két héttel később megalakult a FIDESZ: első követelésük között szerepelt március 15. nemzeti ünnepé és munkaszüneti nappá nyilvánítása.

Nyáron a fokozódó társadalmi nyomásra "odaírt" zseniális huszárvágással próbálták megoldani a problémát: a lapok közzé tették, hogy a 89-es naptárakban piros betűvel fog szerepelni március 15., de nem lesz munkaszüneti nap.

Október 6-án a FIDESZ valamennyi szervezet közül elsőként – petícióban kérte a Parlamentet, hogy nyilvánítsa munkaszüneti nappá legnagyobb nemzeti ünnepünket. (Érdemi válasz a petícióra nem érkezett.)

November 7-én a Munkáscsoport „közhazsnú munkavégzéssel” fejezte ki nemtetszését az ellen, hogy hazánkban a NOSZF évfordulója munkaszüneti nap, de az 1848-as forradalom és szabadságharc kitörésének évfordulója nem az. (Az akcióban résztvevőket előállították, többüket a rendőrségen bántalmazták.)

November 19-én a KISZ is felvette programjába azt, amiért 31 éven át semmit sem tett: legyen munkaszüneti nap márc. 15.

December 13-án „a Politikai Bizottság úgy foglalt állást, hogy a március 15-i megemlékezésekben különféle alternatív szervezetekre is számít.” (Magyar Nemzet, dec. 15.)

December 20-án Grósz Károly (!) és Huszár István (!) indítványára a Parlament egyhangúlag elfogadta, hogy március 15. ezentúl munkaszüneti nap legyen.

December 23-án a KISZ KB a Magyar Ifjúságban felhívást tett közzé, miszerint senki se sajátítsa ki nemzeti ünnepünket (?), és a nemzeti konszenzus jegyében a KISZ (is?) közös ünneplésre hív minden szervezetet.

December 27-én a FIDESZ választmányán belül megalakult a „Március 15. ad hoc munkacsoport (vezetője Rockenbauer Zoltán; tagjai: Bartók Gyula, Deutsch Tamás, Győri Molnár Lajos, Hegedűs István és Tirts Tamás). A munkacsoport feladata a március 15-i felvonulás koncepciójának kidolgozása és más független szervezet álláspontjával való összehangolása.

Január 4-én a KISZ informális találkozót kért a FIDESZ-től, egy „lehetőséges közös ünneplés” érdekében. (A FIDESZ-t Rockenbauer Zoltán, a KISZ-t Szilvási György és Ráby Béla képviselte.)

Január 11-én az Országgyűlés elfogadta a III. tv-t (A gyűlekezési jogról), amelynek 4. §-a kimondja: „Rendezvény szervezése és megtartása az Országház közvetlen környezetén (Budapest, V. kerület Kossuth Lajos tér, illetve Széchenyi rakpart Országház előtti szakasza) tilos.”

Január 13-án a HNF székházában a HNF és a KISZ szervezésében 11 szervezet tartott megbeszélést egy márc. 15-i közös ünneplés lehetőségéről. Az MDF és a BZSBT bejelentette, hogy nem vesz részt közös ünnepségen a hatalommal. (A FIDESZ-t és az SZDSZ-t nem hívták meg a találkozóra.)

Január 28-án hosszas előkészítés után először ült le a FIDESZ, a BZSBT, az MDF, a FKGP és az SZDSZ, hogy a független szervezetek márc. 15-i közös felvonulásáról tárgyaljanak. Ezzel kezdetét vette egy hetenként megrendezendő tárgyalási sorozat, amelynek alapkérdései

február 4-re tisztázódtak. (A FIDESZ-t Rockenbauer Zoltán és Deutsch Tamás, a BZSBT-t Domonkos István és Gondos Béla, a Kisgazda Pártot Jezsó István és Nagy László, az MDF-et Filó Katalin és Pálmány Béla illetve Kiss István, az SZDSZ-t Szilágyi

Sándor és Szentiványi István illetve Danis György képviselték.) Az öt szervezet képviselői megállapodtak abban, hogy a korábbi hagyományoknak megfelelően Budapesten az idén is független felvonulást kell tartani, amelynek előkészítését közösen vállalják, ugyanakkor a hatalom által szervezett, úgynevezett hivatalos ünnepségen semmilyen formában nem vesznek részt. Egyben felhívják valamennyi, a hatalomnak el nem kötelezett társadalmi szervezetet, hogy csatlakozzanak a független megemlékezéshez.

Megállapodtak az útvonaltervben (ld. a röplap szövegét ... 1.).

Az öt szervezet elhatározta, hogy vidéki csoportjait is arra buzdítja, hogy ahol csak lehetséges, vidéken is együtt, a hatalomtól függetlenül tartsanak ünnepségeket. E célból az öt szervezet közösen felhívást fogalmazott vidéki csoportjai számára.

Február 8-án az öt szervezet közös beadványban fordult az Országgyűléshez, Pozsgay Imre államminiszterhez, Kulcsár Kálmán igazságügy-miniszterhez, hogy kezdeményezzék az 1989. III. tv. 4. §-nak módosítását az Országgyűlés március 8-i ülésén. A felhívás teljes terjedelemben megjelent a Magyar Nemzet február 9-i számában.

A független szervezetek emellett kampányt szerveztek a képviselők megnyerésére a törvény módosításához.

Február 12-én az öt szervezet képviselői további húsz független szervezet képviselőivel ismertették a márc. 15-i független megemlékezés tervét.

Február 18-án a HNF felhívást tett közzé a lapokban, amely arra buzdít, hogy „minden magyar” „egy lobogó alatt” vonuljon fel márc. 15-én.

Február 19-én tizenhat független szervezet, beleértve az öt kezdeményező szervezetet is, megszövegezte a Hazafias Népfront felhívására adandó választ (feltehetően a napokban fog megjelenni), valamint a felvonulásra hívó röplapot, (ld....1). Majd hosszas vita után elfogadták a márc. 15-re kiadandó 12 pontot. A tanácskozásról több napilap is részletesen beszámolt.

Február 20-án a Magyar Televízió MSZMP Bizottsága a Tv-híradóban, majd a másnapi lapokban megütközésének adott hangot, amiatt, hogy az „alternatív szervezetek” a televízió „jelképes lefoglalását” tervezték (vö. a röplap szövegével: ... 1.). Meginterjúvolták Szilágyi Sándort és Domonkos Istvánt, ám az interjút tendenciózusan megvágva sugározta csak a híradó. (Domonkos István szövegét teljes egészében kivágták a riportból.)

Február 21-én a KB-ülés után Horn Gyula sajnálkozását fejezte ki, hogy a független szervezetek nem akarnak az MSZMP-vel együtt ünnepelni. Közölte, hogy a 12 ponttal jórészt maga is egyetért, leszámítva Magyarország semlegességének követelését. (Vö. Népszabadság 1989. febr. 22.) Fejtő György kijelentette, hogy az alternatív szervezetek a „lúzzel játszanak,” amikor a televíziót jelképesen *el* akarják foglalni (sic!) (ld. uo.)

Az Országgyűlés jogi bizottsága „állást foglalt amellett, hogy az Országgyűlés tűzze napirendre a gyülekezési törvény módosítását, tekintettel arra, hogy a hatályos szabályozás értelmében a Parlament előtti téren rendezvények tartása tilos” (Magyar Nemzet, 1989. febr. 22.).

Február 22-én a Minisztertanács állásfoglalása szerint november 7-e nem lesz munkaszüneti nap. (A tervezett 12 pont követelte, hogy november 7-t töröljék a magyar ünnepek sorából.)

„Ötszáz, bizony, dalolva ment
Lánchídra velszi bárd,
 De egy se bírta mondani
 Hogy: éljen Eduárd. -”
 (Ismeretlen átköltő, 1986)

A fenti kronológia persze nem teljes. Nem is lehet az, hiszen mire a lapot a kezetekbe veszték, már újabb döntések születnek.

Sajnos, ahogy közeleg március 15-e, úgy lesz a hatalom egyre idegesebb. Elhangzottak az első burkolt fenyegetések. Januárban Andics Jenő a közös márc. 15-ét a konszenzus próbakövének nevezte, Fejti pedig már szándékosan torzít, és arról beszél, hogy az „alternatív szervezetek” a „tűzzel játszanak”. Ma (febr. 22-én) hozták a hírt: Veszprémben rendőrök járják a butikosokat, és arról érdeklődnek, hogy kik vásárolnak nagyobb tételben nemzetiszín szalagot. Talán nem véletlen az sem, hogy tegnap a Népszabadság névtelen újságírója a FIDESZ-t, Gubcsi Lajost is megszégyenítő stílusú cikkben támadta bécsi szerepléséért.

Bizony, mennyire egyszerűbb lenne a hatalommal közösen szavalni a Talpra magyar-t! De vajon miért ragaszkodnak ehhez ennyire? Hiszen nem is olyan régen még a nevünket sem engedték leírni, és néhány hétre rá már a felajánlják a mikrofonjukat!

A baráti ragaszkodás a közös fellépéshez nem fakad másból, minthogy a hatalom irtózik a független március 15-ektől, mint ahogy mindig is irtózott magától e rebellis ünnep-től. Az ötlet nem is olyan új, csak a jelenhez van igazítva. Az 1972-1973-as tüntetések után találták fel a KISZ-szervezte „15-i sétákat”, és a táncos-lobogós bulikat, ahol, talán, a rockzene hangjainál el lehet feledtetni a kölykökkel, hogy mi is az a március 15-e.

De végül is *mi* miért nem akarunk velük ünnepelni? Ennek tenger sok oka van!

„Ne sajtáítsa ki senki...” – visszhangozzák a hivatásos mindenkori kisajátítók! Kádár 1956. november 11-én ígéretet tett rá, hogy március 15-e piros betűs ünnep lesz. Ma sem lenne az, ha csak Kádár szavában bízánk! De Kiss Péter (KISZ) és Grósz Károly (MSZMP) is most magának vindikálja március 15-e munkaszüneti nappá tételét, nagyvonalúan megfeledkezve a társadalom régi óhajáról, és a FIDESZ petíciójáról.

Éveken keresztül gumibottal jöttek ránk, miközben a Himnuszt énekeltük, bűnünk az volt, hogy magunktól tettük ezt, nem vezényszóra! Embereket csuktak le, rúgtak ki állasukból, egyetemről, a 70-es évek elején, és még a 80-as években is nem minden hátrány nélkül járó flepniket osztogattak a rendőrségen, csak azért, mert ünnepelni mertünk. Hol vannak a felelősök? Elítélték-e hivatalosan csak egy szóval is a jogtalanságokat? És június 16-án ki ereszttette a motoros rendőröket a tömegbe? Október 23-án ki küldött több tízezer rendőrt a főváros utcáira egy néma felvonulás megakadályozására? November 7-én ki üttette a fideszeseket a rendőrségen, csak azért, mert ők márcus 15-ét akarták munkaszüneti napnak? November 15-én ki uszított ránk gumibotos rohamosztágot? És kik tagadták le rendre az atrocitásokat a lapokban, a Parlamentben?

És ki tiltott ki bennünket a Kossuth térről egy teljesen észszerűtlen paragrafussal?

De van a kérdésnek egy másik oldala is. Ne feledjük ezt sem. Az, hogy mi március 15-én általában nem azt szoktuk ünnepelni, amit az MSZMP és a KISZ. Számunkra március 15-e a magyar nép *polgári demokrácia, szabadság és függetlenség* iránti vágyának jelképe, és a *sajtószabadság* ünnepe! Tudták ezt egyébként mindig a hatalom birtokosai. Nem csoda, ha nem szerették ezt az ünnepet! Évtizedeken keresztül összemosták a *diktatúra* (március 21.) és az *új megszállás* (április 4.) évfordulóival.

Nem 1848-1919-1945, hanem 1848-1918-1956: a demokratikus forradalmak tartoznak össze. A polgári szabadságjogok, a nemzeti függetlenség szimbólumai.

Ne akarjunk megegyezést hazudni ott, ahol nincs.

Budapest népe, honfitársaink!

**Független március 15-i ünnepségre,
békés tüntetésre
hívunk benneteket.**

A déli harangszókor találkozunk, a Petőfi szobornál.

A koszorúzás és az ünnepi beszédek után a

Szabadság térre vonulunk, ahol a társadalom nevében jelképesen lefoglaljuk a TV-t.

A Batthyány-Nagy Imre örökmécsesnél elhelyezzük a megemlékezés virágait, majd a

Kossuth térre megyünk.* Innen a Margit hídon át

Bernáth szobrához, ahol hitet teszünk a kelet-közép-európai népek összetartozása és szolidaritása mellett.

A független megemlékezés kb. 16 órakor a

Batthyány téren a Himnusz költőjének szobránál ér véget.

Békés tüntetésünket, független ünnepségünket a törvény előírásainak megfelelően bejelentettük. Ha a rendezvény során bármi problémátok van, karszalagos rendezőinkhez forduljatok. Demokratikus forradalmaink jelképe a Kossuth-címer. Kérünk benneteket, hogy már 10-étől tüzzétek ki a nemzeti lobogót; a hozzávaló, felvarrható címereket a független szervezeteknél, vagy a Jurta színházban szerezhettek be.

(Ez a röplap tervezett szövege, amely kiegészül még az esti rendezvények programjával. A szerk.)

1988. március 15.

FOTÓ: Kapitány Éva

* Az 1989. III. tv. 4. paragrafusában tiltott a Kossuth téren gyülekezni. Szervezeteink kampányba kezdtek a törvényhely megváltoztatása érdekében. Bizunk benne, hogy az Országgyűlés még március 15. előtt eltörli a tiltó rendelkezést.

MIT KIVÁN A MAGYAR NEMZET?

(tervezet)

Szabad, független, demokratikus Magyarországot.

1. Valódi népképviselést és többpártrendszert.
Biztosítsák a választások szabadságát és tisztaságát.
2. Rendőrállam helyébe jogállamot.
Érvényesüljenek az emberi jogok, legyen bírói függetlenség.
3. Szólás-, sajtó-, lelkiismereti és oktatási szabadságot.
Számolják föl a hírközlés állami monopóliumát. Oszlassák föl az ÁEH-t.
4. Jogot a sztrájkra.
Ne korlátozzák az érdekvédelem, a követelés és a szolidaritás szabadságát.
5. Méltányos köztcherviselést, a közkiadások társadalmi ellenőrzését.
Szüntessék meg az egyéni és csoportos kiváltságokat.
Adják meg mindenkinek az emberhez méltó élet lehetőségét.
6. Ésszerű gazdálkodást, működő piacot, a tulajdonformák egyenjogúságát.
Állítsák le a pénzemésztő és környezetpusztító nagyberuházásokat, szüntessék be a veszteséges vállalatok támogatását, vessenek véget a vállalkozás és a lakosság megsemmisítésének.
7. A bürokrácia és az erőszakapparátus leépítését.
Oszlassák föl a Munkásőrséget és az Ifjúságárdat.
8. Szabadságot, önrendelkezést Kelet- és Közép-Európa népeinek.
Szűnjék meg Európa katonai, gazdasági és emberjogi kettéosztása.
9. Semleges, független Magyarországot.
Vonják ki a szovjet csapatokat hazánk területéről. Töröljék a magyar ünnepek sorából november 7-ét.
10. Felelős kisebbségi és menekültpolitikát.
A kormány lépjen föl a nemzetközi fórumokon a magyar kisebbségek védelmében. Szűnjék meg a rendőri szemlélet és a jogtalan megkülönböztetés a romániai menekültek ügyében.
11. Nemzeti önbecsülést.
Vessenek véget a történelemhamisításnak. Adják vissza a nemzetnek címerét.
12. Igazságot 1956-nak, tisztességet a forradalom mártírjainak.
Nyilvánítsák nemzeti ünneppé október 23-át.

Március 15, avagy egy diktatúra kronológiája 1968 – 1988

Március 15. a magyar nemzet legnagyobb ünnepe. Ebből következik, hogy a néptől, a társadalomtól idegen, elnyomóhatalom számára ez a nap, a „Nagy Félelem” napjaként jelentkezett. A szabadság és függetlenség alapvető emberi értékei, a nemzet sorsáért való aggodás és tennivágyás hazafiúi érzelme – a Kádár-rendszer számára nem létező és az örök felejtésre ítélt fogalmak közé tartozott. Tilos volt a Himnusz énekelni, kokárdát hordani, verset szavalni ezen a napon. A házakat nem lobogózták fel, az újságokban, a rádióban és a televízióban ment a szokásos süket szöveg, sehol egy szó sem esett arról, hogy ma március 15-e van. Egyedül az iskolákban tartottak tanítási szünetet, de legtöbbször itt is utasították a tanárokat, hogy vigyék kirándulni a gyerekeket, nehogy valami „rosszba keveredjenek”. Legszívesebben még a történelem tankönyvekből is kitépték volna a forradalomról szóló lapokat, de mivel a félelem nagy úr, ezért inkább hamis ideológiákat gyártottak a történelem megmagyarázására. Ha március 15. tanítási szünet, akkor március 21. is legyen az, hiszen egyformán fontos mindkét nap a magyar nép számára, nem beszélve április 4-ről, amikor is aztán mindenki ünnepeljen tele szívből. Megszületett a forradalmi ifjúsági napok acélos ötlete, egy tavaszi ünnep-turmix, ami-ben Petőfi és Tolbuhin marsall békésen megfértek egymással. Mindez éveken át létező valóság volt a hatalom számára. Az, hogy az emberek, a társadalom mit gondol magá-ban, látszólag senkit sem érdekelt. Az évről-évre lejátszódó színjátékhoz hozzátartoztak az üres frázisok, a hivatalos koszorúzási ceremóniák és a nacionalista elemekre figyelő rendőrök testmeleg közelsége. Mindezeket túl mindig voltak olyanok is, akik nem kértek ebből a maszlag-színházból és saját ízlésük illetve lelkiismeretük szerint ünnepeltek, illetve akartak ünnepelni. A Kádár-rendszer nehezen megbocsátható bűnei közé tartozik, hogy ezeket az őszinte és tisztességes embereket, legtöbbször fiatalokat, megverette, börtönbe csukatta, az iskolákból és az egyetemekről kirúgatta, valamint a legkülönb-főbb diszkriminációkkal lehetetlen helyzetet teremtett a számukra. Mindenki tudott ezekről az esetekről, mégis hallgattak róluk. Mi mégis rájuk emlékezünk, hiszen nekik köszönhető, hogy a nemzet akaratából mára már nem bűn függetlenül és szabadon ün-nepelni március idusát. Tisztelet és főhajtás tetteik előtt. Mi is az ő útjukat folytatjuk, amikor az idén is, eddigi hagyományainkhoz híven függetlenül, törvényesen és szabadon ünnepeljük meg március 15-ét.

- 1969 január 20-án Bauer Sándor 17 éves szakmunkástanuló a Nemzeti Múzeum kertjében benzinnel leönti és felgyújtja magát Utolsó szavaival a magyar szabadságot élte.
- 1971 március 15-én a Petőfi-szobor előtt a földre szúrt vörös papírszázlósckákat ismeretlen tettesek „kigyomlálják” a nemzeti színű zászlók közül. Egy Tóth Kálmán nevű fiatal embert egy év börtönre ítélnék azzal a váddal, hogy engedély nélkül elszavalta a szobornál a *Nemzeti dal*-t. (A „zászlógyomlálás” fogalma bevonul a BM szóhasználatba és irattárba is.)
- 1972 A Nemzeti Múzeum homlokzatán hatalmas transzparans:
„Hűség a néphez, hűség a párthoz!” A „zavargások” a Petőfi téren kezdődnek. Különös ünnepség folyik itt:
1848-ról vajmi kevés szó esik, Darvas József a Történelmi Emlékbizottság 1942-

es tüntetésének emlékére leleplez egy emléktáblát, az MSZMP budapesti párbi-zottságának titkára „koszorúz”, majd egy magasrangú szovjet katonatisztet üdvözlnek és KISZ ifjúgardistákat avatnak. A rendezők meglepetésére az összegyűlt fiataloknak mindez nem elég és ahelyett, hogy hazaindulnának, 48-as dalokat kezdenek énekelni s csoportokba verődve a Batthyány-örökmécseshez és a Bem szoborhoz vonulásról tárgyalnak. Az első őrizetbevételek itt történnek már 11-kor. A Kertészeti Egyetem egy hallgatóját fényképezésért viszik el. (Később 6 hónap baracskai elzárást kap.) Egy kirakatrendező fiút pedig azért visznek el, mert Babits: *Petőfi koszorúja* c. versének gépelt példányait osztogatja, (őt 10 hónap börtönre ítéli el a bíróság). A rendőrök folyamatosan állítják elő az V. kerületi kapitányságra az őrizetbe vettek. A fiatalok énekelve átvonulnak a Kossuth Lajos térre, majd az örökmécseshez, ahol egy fizikus hallgató Szalay Miklós szól az egybegyűltékhez. (Szalayt is letartóztatják, ő 20 hónap börtönt kap.) A rendőrség a Roosevelten és a Bem téren is rátámad a kokárdás fiúkra és lányokra és a város más pontjain is vesznek őrizetbe fiatalokat.

Délután a Nemzeti Múzeum kertjében gyűlnek össze a fiatalok és innen a Várba igyekeznek. A rendőrség ezt is megakadályozza. Ezután következett a „*vári csata*”: Több száz fiatal a rendőrségi ellenőrzést kijátszva feljutott a Várba, de itt a rohamrendőrség beszorította őket a Szent István szobor körüli szűk területre, majd gumibottal nekik mentek. A Halászbástya lépcsőin menekülőket lent már várták az újabb gumibotok és rohamkocsik. Estére már több mint 500 fiatalot vittek be a rendőrségre.

- Nyolc fiút közös perben állítanak bíróság elé, és négytől húsz hónap börtönt kapnak.
- A 19 éves Murgács Gábort azért ítélik el, mert egy rendőrt fasisztának nevezett, a 19 éves Kalászi nevű fiatalembert pedig azért, mert ő meg egy rendőr szerint fasiszta.
- Több százra tehető azoknak a száma akiket egyetemekről, középiskolákból kizárnak. (Szalai Miklós például csak 1980-ban tudja befejezni az egyetemet.) Többen Baracskára kerülnek.

1973 Petőfi évforduló. A hazai beat nemzedék képviselői filmet készítenek *Petőfi 73* címmel. A 72-es belpolitikai fordulat következtében hatalomra kerülnek a „rendcsinálók” és kiszorulnak a reformok hívei. A fiatalok az előző évi rossz tapasztalatok ellenére készülnek az ünnepre. A rendőrség is. A Petőfi szobrot kettős rendőr-kordon veszi körül. Az esti órákban következik be a rendőrség brutális fellépése, a „*belvárosi csata*”.

A rendőrség jól összehangolt akcióval a belváros szívében, a Petőfi Sándor utcában, Váci utcában, Kossuth Lajos utcában, gumibottal és ököllel, brutálisan támad a tüntetőkre. Egy nagyobb csoport berohan a pesti Ferences templomba, ahová a rendőrök nem mernek utánuk menni. A szállító járművek megtelnek véres fiatalokkal. Bírósági eljárásra most nem kerül sor, de több száz fiatalot büntetnek elzárással, pénzbírsággal és továbbra is folyik a tanintézetekből való eltávolítás. A sajtóban először jelenik meg tájékoztatás az cseményekről.

Hivatalos kommentár: „*Rendbontókat vettek őrizetbe*. Március 15-i nemzeti ünnepünkön, a rendben lezajlott megemlékezések után Budapest belvárosában – a Váci utcában és környékén – az esti órákban, néhány száz felelőtlen személy nacionalista tüntetésre tett kísérletet. A csoportosulást szétoszlatták. A rend helyreállítása során igazoltatásra került sor, és a csoportosulás kezdeményezői közül 41 személyt a Budapesti Rendőr-főkapitányságra előállítottak.” (Népszabadság 1973. március 17.)

További hírek nincsenek. Mármint hivatalosan nincsenek. Mi azonban tudjuk, hogy a 72-73-as kemény fellépés eredményeként egy új nemzedék teljesen kiábrándul a kádárista Magyarországból ünnepestül, gumibotostul, mindenestül. Nő a disszidálók száma. A börtönbe kerültek egy másik része kényszerpályákra került.

A hatalomnak sikerült a megfélemlítés, az erőszak eszközével elérnie azt, hogy a következő években ne legyenek nagyobb tüntetések, megmozdulások. Nem sikerült viszont azt elérnie, hogy teljesen megszűnjék az egyetemisták és fiatalok Petőfi szoborhoz járása. A 70-es évek végén formálódó demokratikus ellenzék egyes tagjai, de más személyek is röpcéduláztak villamosokon, lakótelepeken, munkahelyeken. Voltak akik szabadságra mentek ezen a napon, így fejezték ki szolidaritásukat az egyetemistákkal. A „csendes ellenállás” éveit voltak ezek, amikor is az egyéni kiállás erkölcsi példája többszörösére növelte egy-egy közösség életerejét.

1988. március 15.

FOTÓ: Kapitány Éva

1979 Ilyen egyéni kiállítás volt Szabó Ágnes építészmérnök olvasói levele az Új Tükör 1979. március 25- számában, ahol is szóvá tette, miért nincsenek fellobogózva a házak ezen a napon. A levél kapcsán Krassó György kiderítette, hogy a Fővárosi Tanács 6/1973. sz. rendelete, amely 1974. január 31-én jelent meg a Fővárosi Közlönyben – feltehetően az 1972-es és 73-as diáktüntetések visszahatásaként – megszüntette a budapesti lakóházak általános március 15-i zászlódíszítését. Ezt először olyan jogi konstrukcióval valósították meg, hogy az általános fellobogózás kötelező maradt ugyan, de a Tanács feljogosította magát ennek területi korlátozására és a főváros nagy részén a házfelügyelőkkel közölték, hogy a kötelező fellobogózás megszűnt. Amikor azután kiderült, hogy az „újítás” semmiféle tiltakozást nem vált ki, a lakóházak március 15-i kötelező zászlódíszítését 1976-ban teljesen el is törölték.

A 80-as évek változó viszonyai aztán újra felelevenítik március 15-e független megünneplését. A nehezedeő életkörülmények, a lengyel események lelkesítő hatása, a Régi Mozgó Világ szellemi pezsgést indító írásai, az első szamizdatok megjelenése, újra tűzbe hozza az ifjúságot. Egyre többen tették már ki a kokárdákat és nemcsak fiatalok. A hivatalos hozzáállás azonban nem változott. A szamizdat sajtóban az első híradást 1982-ből, a Beszélő 3-as száma közli:

1982 „Kronikás” két híre közül a március 15-i spontán ünnepséget emeljük ki. A budapesti Petőfi-szobor körül 10 óra óta nőtt a közönség, amely a szokásos hivatalos ünnepségre és arra várt, hogy a Nemzeti Múzeumhoz vonuljanak. Hiába, mert az idén az elmaradt; majdhogynem titokban, már kora reggel megtartották a koszorúzást. Olvasónk részletesen leírja, hogy találta fel magát hat-hétszáz főnyi várakozó: először bátortalanul, majd mind lelkesebben énekelni kezdtek. A fiatalok szavaltak a szobor talpazatánál, s a kitörő taps ezúttal nem a művészi teljesítménynek szólt. Virágok: nemzetiszín vagy gyász-szalagos hóvirág, szegfű, tulipán. Rendőrök: számosak de nyugodtak. Dalok: Kossuth-nóta, Himnusz, Szózat és amit Koncz Zsuzsa énekel a zászlóról: „Akkor lennék boldog, ha kifezítenének, s nem lennék játéka mindenféle szélnek.”

1983 Az első nagyobb megmozdulás 72-73 óta. A hangulatban benne van az 1973-as események évfordulós jellege, a Régi Mozgó Világ szerkesztőségének leváltása, a Dialógus békecsoporthoz fénykora. A hivatalos Nemzeti Múzeumnál lévő ünnepség után, a tömeg egy része átmegy a Petőfi szoborhoz virágot letenni, énekelni. Legnagyobb meglepetésre az elvtársak is készültek, mivel teleaggatták a környéket hangszórókkal és azokat bömböltették, hogy ne lehessen énekelni. Egy lány kiáll és elszavalja az Európa csendest. 1/2 1-kor indult el a kb. 600 fős tömeg az Átrium szálló irányába. Egy nagy darab srácot ekkor igazoltatnak, de a tömeg körbefogja a rendőröket és így visszakapja a személyi igazolványát. A rendőrök láthatóan idegesek lettek a vonulásra, mert kapkodnak, cébéznak, hogy most mit csináljanak. Az egyik zsarut lefényképezi valaki, mire a zsaru elkezd kergetni, de a tömeg nem engedi tovább. A tömeg végéről valakit le akartak kapcsolni a Szende utcánál, de ezt időben észrevéve, a BM-es zsigulit körbefogva kiszabadítják a fiút. Apró győzelmek ezek, de látszik, hogy a rendőrség nincs felkészülve a tömeg együttes védekezésére. A menet az örökmécseshez tartott, de itt már megerősített rendőrgyűrű állja el az utat. Visszafordulás a Szabadság-térre, majd a Kossuth-tér sarkánál egy előzetes felszólítás után, oszlatni kezdenek a rendőrök. Mellőlem is elvisznek egy fiút. Többen kis csoportokban még ünnepelnek. Szegeden is független megemlékezést tartottak a fiatalok.

lok. Három főiskolásnál házkutatást tartottak és lefoglalták az AB Kiadó, valamint a Dialógus csoport kiadványait. (Később félévre kizárják őket a főiskoláról.)

Egy tizenhétéves fiút izgatás vádjával fenyegettek, mert a Szegedi Egyetemi Színpad "Kísérlet" c. előadása előtt a JATE Klubban kifüggesztett egy aktuális 12 pontot.

Másnap letartóztatják Benda Balázst a 12 pont kifüggesztése miatt. 72 óra elteltével szabadon engedik, de tanulmányait felfüggesztik és május 2-án bíróság elé állítják. "Nagy nyilvánosság előtt elkövetett izgatásért" 6 hónapi – két évre felfüggesztett – börtönre ítélik, az iskolából pedig kizárják. Benda Balázs 7 – azaz hét darab „röplapján” a következőket követelte:

„Mit kíván a Magyar Nemzet 1848-1983”

1. Sajtószabadság, a cenzúra eltörlése.
2. Demokratikus többpártrendszer.
3. Lelkiismereti, szólási és gyülekezési szabadság.
4. Alkotói szabadság; az oktatási rendszer megreformálása.
5. Hírközlési eszközökön történő manipulálás megszüntetése.
6. A Belügyminisztérium hatáskörének csökkentése.
7. Párttól független békemozgalom.
8. Magyarország politikai függetlensége.
9. Gazdasági függetlenség.
10. Nemzeti ünnepek méltó megünneplése.
11. Az idegen katonák kivonása hazánkból.
12. Unió, vagyis Erdélynek Magyarországgal való egyesítése.

A Dialógus csoport Koordinációs Bizottsága elhatározta magát a fiú tevékenységétől.

A budapesti eseményekről így ír egy másik szemtanú:

„Nagyszerű érzés volt résztvenni ebben a spontán megmozdulásban. Őszintén szólva nem hittem, hogy 1983-ban még képesek vagyunk ilyesmire. Az összetartás csodákat művel, erőt, hitet ad az embereknek. Mellesleg nem tudom, milyen alapon avatkozik bele a rendőrség békés budapesti lakosok ártatlan megemlékezésébe, nemzeti ünnepünkön.” (Beszélő 7, 1983 április)

1984 Az előző évhez hasonlóan újra felvonulnak a fiatalok, a Kossuth-szobor érintésével át a Margit-hídon a Bem szoborhoz. Körülbelül 1000 fiatal vesz részt a majd 3 órán át tartó éneklésben, sétában. Este egy kisebb csoport a Várba is felmegy ünnepelni.

1985 „*Patt-helyzetben ünnepeltünk*,” címmel közöl írást a Hírmondó:
„A budapesti ifjúság idén is függetlenül demonstrált. Ünnepelte a szabadságot és nemzeti függetlenséget jelentő március 15-ét.
A 48-as emlékhelyeket érintő útvonal és a békés felvonulás forgatókönyve immár hagyományosnak is nevezhető, csak a résztvevők száma növekszik, a menet sokasodik évről-évre. A diákokból, fiatalokból álló csoportok idén is a Petőfi-szobornál gyűltek össze, majd zárt sorban sétáltak át a Kossuth-szoborhoz. A 2000 - 2500 főből álló menet teljes szélességben elfoglalta az úttestet, a forga-

lom leállt. Az Akadémia utcában kinyíltak az ablakok, idősebb emberek hajoltak ki integetve és sokan voltak a szimpatizáló járókelők. A Batthyány emlékmécsesnél tisztelgő tömeg betöltötte a teret és az ablakokból százak hallgatták az ünnepélyes csend után felhangzó Himnuszt, Szózatot, Marseilles-t és a kórusban szavalt Nemzeti dalt.

Fényképezőgépek ugyan csattogtak hivatalosnak látszó kezekben, de a szokásos rendőri fenyegetőzés és igazoltatás elmaradt. A tömeget rohamrendőrökkel megrakott autóbusz kísérte útján, s elterjedt a hír, hogy készültségbe helyezték a „Budapesti Forradalmi Rendőri Ezred” tagjait, de a gáz-spray és a gumibot az öveken maradt, az erőszakapparátus nem mutogatta karmait. Sőt! Még a figyelemztetések is udvarias hangnemben hangzottak el: arra kérem a tüntető fiatalokat, hogy fáradjanak át a másik oldalra, mert takarítják a hidat!-szólt az élen haladókhoz egy rendőr őrmester.

Útközben újból és újból felhangzottak a '48-as dalok. Az idén felvonulók a hivatalos műsorból nem kértek. Amikor a menet a Bem-szoborhoz ért, és az addigra odavezényelt zenészek rázendítettek a „Kossuth Lajos azt üzenté” c. dalra, a diákok kihúzták az erősítőik csatlakozóit és megkérdezték a zenészeket: ki küldte őket.

Este egy kisebb csoport megismételte a délelőtti sétát, végigjárta az emlékhelyeket. Ekkor történt az egyetlen rendőri beavatkozás. Elmondása szerint dr. Pákh Tibort, aki délelőtt is jelen volt a menetben, három civilruhás rendőr karonragadta és egy kocsihoz kísérte. A Budai hegyekbe vitték, kilökték a kocsiból és magára hagyták.

A nap folyamán nem hangzott el beszéd, nem hallatszottak jelszavak. De a megemlékezésnek a független szerveződés, a spontaneitás mint mindig, most is politikai tartalmat és üzenetet adott. Botorság volna azt gondolni, hogy ez az üzenet kevésbé irritálta az apparátust mint a korábbi években, de a jelekből úgy tűnik, hogy a kongresszusra készülő párt nyugalmat akar egy olyan időszakban, amikor egy hosszas interregnum után nem lehet tudni mit is kíván az új moszkvai vezetés és az őszre összehívott Kulturális Fórum elébe sem kívántak híreket a budapesti rendőráttakról és megtorlásról. Patt-helyzetben ünnepeltünk” (Hirmondó, 1985. - Egy résztvevő -)

- 1986 Ez az év rosszul kezdődött. Februárban a Duna-kör utolsó pillanatban lefújt környezetvédelmi sétájáról többen gumibotok nyomaival távoztak. A rendőrség durva fellépése demonstrálta: az utca még nem a polgároké! Egy másik intő jel volt a Nagy Jenő elleni fellépés. A hazai szamizdat irodalom akkor legtermékenyebb kiadójánál tartottak házkutatást és műhelyét teljesen felszámolták. Ezek után a szokásosnál nagyobb várakozással gyülekeztek a fiatalok március 15-én. Diószegi Olga, aki az Égtájak Között c. szamizdat csoporthoz tartozott, a Petőfi-szobornál pénzt és aláírásokat gyűjtött Nagy Jenő, az ABC kiadó részére. 12-kor indul el a több ezres független menet a már szokásosnak mondható útvonalon. A Kossuth-szobornál volt a menet cleje, amikor is bekövetkezik a provokáció: Diószegi Olgát, az éber illetékesek egy autóba tuszkolták. A Kossuth-szobornál éneklés, szavalás következik, majd a Bethlen alapítvány felhívása zárta itt a megemlékezést. A Margit-hídon mintegy 3000-en vonulnak át a Bem-szoborhoz. A Bem-szobornál a hangszórókból jön a lárma, az erősítőket rendőrök védik. A Kölcsey-szobor az utolsó emlékhely. Itt valaki fölolvassa az „Egy mondat a zsarnokságról” c. verset, majd elhangzik a jelszó: ülősztrájk, amíg nem enged ki Diószegi Olgát. A kokárdás tömeg eltökélten várakozik. A forgalom áll. Egy Nagy Mihály nevű KISZ vezető közvetít a rendőrök és a fiatalok között.

Egy rendőrökcsit körbefogott a tömeg. Folyik az alkudozás. Egyre több a civil ruhás szaglár és a motorosok is rodcóznak. A tömeg kezd kifáradni, de még mindig 5-600-an lehetnek a téren. Délután 4-órákor kezdődik az oszlatás és már itt sok személyit begyűjtének. Keszthelyi Zsolt és Rusai László a Kölcsey-szobor tövében ülve maradnak. Őket úgy vonszolják el.

Este következik az igazi összecsapás: a „*lánchídi csata*”. A Várba tartó, mintegy 600 fős tömeget a rendőrség a Lánchídon beszorítja, majd gumibotos vesszőfűtés és a személyi igazolványok elvétele után feloszlatják a megmozdulást. Szemtanúk szerint a rendőrök brutálisan bántak az idősebb emberekkel, asszonyokkal és azokkal is, akiknek a „külsője nem tetszett.” Az akció kiterveltségére mutat, hogy a környező utcákat a Clark Ádám térnél lezárták, kizárva ezzel az okvetetlenkedő tanúkat és járókelőket. A KISZ szerepe is kétséges és okunk van feltételezni, hogy cinkosság terheli az akcióban, amelyre későbbi hírek szerint a belügyminiszter és a budapesti rendőrfőkapitány adott parancsot. Nagy Mihály szintén jelen volt ennél az esetnél, bár – állítása szerint – tőle is elvették a személyi igazolványát. Azt viszont tudjuk, hogy a „bcépített káderek” a jelszó elcsúszása után simán átjutottak a kordonon. (Jelszó a „Várfok” volt). Itt jegyezzük meg, hogy a KISZ keretében működő Ifjúságárda éveken át együttműködött a karhatalommal és ifjúság-ellenes fellépésével mély ellenszenvet vívott ki magának.

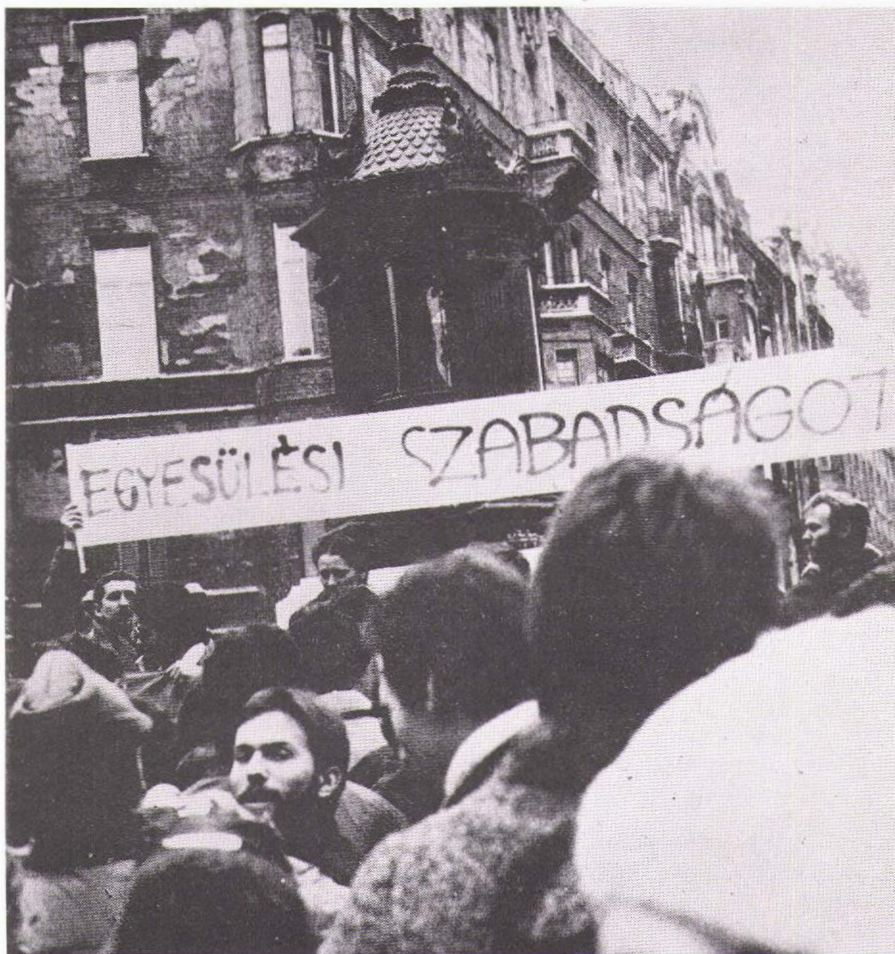
Az események híre mint mindig, mosi is hamar elterjedt a városban. Így aztán a hivatalosságnak is meg kellett nyilatkoznia. Három nap múlva a Magyar Hírlapban megjelent, hogy „11 szabálysértési eljárás” indul. Ez megegyezett a tüntetés után alakult „*Március 15. Polgárjogi Mozgalom*” felmérésével. A pénzbírságok együttes összege 21 ezer forint volt. A több mint 400 begyűjtött személyi igazolvány egy részét az egyetemnek, középiskolák vezetőinek adták át, hogy ők döntsenek a további következményekről. Voltak, akik postán kapták meg, de olyanok is, akiket behívtak egy kis elbeszélgetésre egy-egy kerületi kapitányságra. Olyan eset is előfordult, hogy felvételiző diákokkal közölték vidéken, hogy március 15-i magatartásuk miatt idén nem veszik fel az illető főiskolára vagy egyetemre. Többen a megbírságotak közül tárgyalás elrendelését kérték. (Diószegi Olga, Keszthelyi Zsolt, Kocsis Péter, Lados Balázs, Mécs Imre) A magukat demokratikus ellenzékinek valló prominens értelmiségiek nem voltak jelen a tüntetésen.

Hivatalos kommentárok: Március 25-én a SOTE Marxizmus-Leninizmus Intézetében ülést tartottak, ahol az egyetem párttitkára szolt a közelmúltban lezajlott tüntetésekről. Az esti fáklás felvonulásról azt mondta: a résztvevők a Lánchídon kersztül az I. kerületi Rendőrkapitányság elé akartak vonulni, hogy ott „Le a rezsimmel!, Ki az oroszokkal!” és ezekhez hasonló jelszavakat hangoztatásanak. A párttitkár többször is hangsúlyozta, hogy erőszakos rendőri beavatkozásra nem került sor.

Március 27-én az MTV Hírháttér c. műsorában foglalkozott a márc. 15-i „rendbontókkal”. A riporter Mester Ákos, a szakértő Szórádi Sándor volt a KISZ KB-ból. Szórádi így vélekedett az esti eseményekről: „Nem akarom én a magyar rendőrséget védeni, sajnálom azokat a fiatalokat akiket igaztalanul ért sérelem, hátha véletlen odakeveredtek, de megértem azt a rendőrt is, aki az esti órákban már idegesebb volt feladata teljesítése közben. „Március 20-án tájékoztatót tartottak a gimnáziumok és szakközépiskolák igazgatóinak és párttitkárainak a Ruhaipari Szakközépiskolában. Agócs et. a budapesti rendőrkapitány, Sági et. ifjúságvédelmi osztálytól és Nagy Imre a KISZ KB-tól. A KISZ-titkár arról beszélt, hogy a rendőröket az egész napos szolgálat kimerítette, nagy volt a terhelés és

nem a saját elhatározásukból tették, amit cselekedtek. Kérdés: Miért nem mondta be a rádió, hogy a rendőrség nem engedélyezi az esti felvonulást? Válasz: Hiszen akkor mindenki odament volna, így is elég nagy kavardás volt.” (Hírmondó, 1986. április)

Az 1986-os eseményeknek igen nagy volt a külföldi sajtó és politikai visszhangja is. Többek közt a budapesti amerikai nagykövet is jegyzékben kért magyarázatot a rendőrség szokatlanul brutális fellépésére.

1988. március 15.

Batthyány-Nagy Imre örökmécses

FOTÓ: Kapitány Éva

1987 Az előző évi kemény fellépés hatására nagyobb a bizonytalanság a fiatalok körében. A demokratikus ellenzék képviselői nyilatkozatot juttatnak el külföldre, amiben figyelmeztetik a hatóságokat, hogy engedélyezzék a független megemlékezéseket. A középiskolákban folynak a lebeszélések, és az egyetemeken is behívják az izgágabb elemeket egy kis elbeszélgetésre. A preventív rendőri akciókhoz tartozott a már hagyományos házkatatás márc. 11-én Gadó Györgynél, Nagy Andrásnál, Solt Ottlilánál és Nagy Jenőnél. Március 14-én az Inconnu csoport Batthyány-Nagy Imre plakátot jelentet meg.

Az Égtájak Között c. szamizdat csoport tagjait is előzetesen megfenyegették.

A március 15-i független felvonuláson 2-3 ezer fiatal vett részt. A gyülekezés már 10 órakor megkezdődött a Petőfi szobornál. A rendőrautók, rendőrbuszok felvonulása már nyolc óra körül megindult. A BM. video berendezéseit a szemközti, átépítés alatt lévő, fölállványozott ház ablakaiban helyezték el. A menet 1/2 1-kor indult el a Kossuth-tér felé. A szobornál Gadó György mondott egy rögtönzött beszédet. Ez volt a *első beszéd* a független március tizenötödikét történetében:

Politikai reformot, valóságos szabadságjogokat!

„A tél hosszú volt, nagyon is hosszú, de a tavasznak el kell jönnie! A tavasznak el kell jönnie, nemzetünknek és társadalmunknak meg kell újulnia. A megkezdett gazdasági reformoknak folytatódnia kell és a politikai intézmények reformjával kell kiegészülnie. Békés, erőszaktól mentes, de határozott reformra van szükség. Valóságos demokráciát akarunk és valóságos szabadságjogokat: a szólas, a gyülekezés és a sajtó tényleges szabadságát. A megújulás e folyamatában a demokratikus ellenzéknek is szerepe lesz.”

A szónok a megújuló magyar demokrácia és a demokratikus ellenzék életetésével fejezte be szavait. (Demokrata, 1987.3. szám)

A Batthyány örökmécsesnél szintén Gadó beszélt és összehasonlította a két kivégzett magyar mártír miniszterelnök történelmi szerepét. A beszéd befejezésekor barátai rögtön körülvették, nehogy a civilruhás rendőrök elvigyék.

Érdekes hírt ad a Égtájak Között 14. száma az ünnepről:

„A Margit-hídon meglepetést, de nem örömet okozva, a tüntetők között váratlanul felbukkant Berecz János népszerűtlen figurája. Kínálta magát a nyugati-fotóriporterek felvételeinek.”

A Bem szobornál Pákh Tibor mondott beszédet, melyben követelte a haza függetlenségének helyreállítását. A felvonulás a Kölcsey szobornál ért véget. Bár a magyar sajtó agyonhallgatta a megmozdulást, az mégis élénk visszhangot keltett mind a közvéleményben, mind a nyugati sajtóban.

1988 *A tüntetések éve.* A korábbi demokratikus kezdeményezések ebben az évben beérnek. Ezt a március tizenötödikét is feszült hangulat előzi meg. Házkatatások prominens ellenzékieknél, majd először történik meg, hogy erről hírt is adnak a tömegkommunikációban. Végül is nyolc embert letartóztatnak az ünnep reggelén. Demszky Gábor, Gadó György, Haraszi Miklós, Molnár Tamás, Nagy Jenő, Pálkás Róbert, Rácz Sándor és Solt Ottilia számára magánzárkát jelent ez a nap.

A Petőfi szobornál a szokásos módon, a hivatalos ünnepség után kezdődik a megemlékezés. Először a Bajcsy-Zsilinszky Baráti Társaság helyezett el koszorút a szobor talpazatán, majd ide került a Magyar Demokratikus Ellenzék koszorúja is: „A szabad és független Magyarorszáért”.

Itt Kis János, a Beszélő c. szamizdat folyóirat szerkesztője mondott beszédet:
„Barátaim!

Száznegyven évvel ezelőtt ennek a városnak az ifjúsága az utcára vonult, mert sajtószabadságot akart, szólás- és gyülekezési szabadságot akart, állampolgári jog-egyenlőséget, népképviselést és felelős kormányt akart.

Azóta sokat változott a világ, de ezekért a célokért még mindig az utcára kell menni.

Ezért mi most itt vagyunk. Az utolsó néhány évben ez az ország megtanulta, hogy nincs jólét szabadság nélkül, nincs anyagi biztonság jogi biztonság nélkül, nincs haladás demokrácia nélkül.

Éljen a demokratikus Magyarország!”

A szónok ezután emlékeztetett azokra, akiket a rendőrség hajnalban őrizetbe vett, majd éltette a Magyar Demokratikus Ellenzéket és a Magyar Demokrata Fórumot.

A tömeg a Váci utca-József Attila utca- Bajcsy-Zsilinszky út-Alkotmány utcán át vonult a Kossuth-szoborhoz.

Itt Tamás Gáspár Miklós filozófus mondott beszédet a mintegy 10 000 főre növekedett hallgatóság előtt. A szónok kiemelte, hogy a „magyar nemzet ma legalább annyit kíván, mint 140 évvel ezelőtt. Mi békés átmenetet óhajtunk. Ez csak egyféleképpen lehetséges: választásokkal” Innen a tüntetők az örökmécseshez mentek, ahol Demszky Gábor felesége, Hodosán Róza olvasta fel férje beszédét. A felvonulás a Bem szobornál ért véget, ahol Pákh Tibor beszédét nemtetszéssel fogadta a hallgatóság. Végezetül a Nagy Jenő kiadásában megjelenő Demokrata c. folyóirat 12 pontját olvasták fel:

Mit kívánunk?

1. Tényleges sajtó, szólás, lelkiismereti, oktatási és társulási, szervezkedési szabadságot!
2. Népképviselati demokráciát a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom minden szintjén!
3. Tárgyalásokat a szovjet katonai alakulatok kivonásának feltételeiről és határidejéről – a Szovjetunió jogos önvédelmi érdekeinek figyelembevételével!
4. Emberi és nemzeti jogokat a határainkon túl élő magyaroknak!
5. Baráti együttműködést Közép-Kelet-Európa népeivel egy későbbi föderáció reményében!
6. Magyarország társadalmi, gazdasági és kulturális bekapcsolódását az európai népek közösségébe!
7. Egyenlő és stabil működési feltételeket a magán-, a szövetkezeti és az állami vállalkozásoknak!
8. A hatalomtól független, demokratikusan működő szakszervezeteket, paraszti, kisiparosi, kisvállalkozó és kiskereskedő érdekvédelmi szervezeteket, művészeti és tudományos szövetségeket!
9. Emberhez méltó létfeltételeket, államilag garantált létminimumot az elszegényedett rétegeknek!
10. Intézményes és társadalmi fellépést a nemzeti, faji és felekezeti gyűlölködés megnyilvánulásaival szemben!
11. Alternatív szolgálat bevezetését a kötelező fegyveres katonai szolgálat helyett, a bebörtönzött katonai szolgálatmegtagadók szabadonbocsátását!
12. Állami környezetvédelmi program demokratikus megvitatását, az autonóm környezetvédő tevékenység előtti akadályok elhárítását!

1848, 1918 és 1956 szellemében követeljük a nemzeti demokratikus hagyományok ápolását, március 15. és az októberi évforduló pirosbetűs ünnepnappá nyilvánítását, új köztársasági címer kidolgozását. Budapest, 1988. március 15.

Este mintegy 1000-1500 ember, zömében fiatalok gyűltek össze a Petőfi szobornál, majd innen a Várba mentek, ahol a Honvéd emlékmű előtt tartottak megemlékezést. A Magyar Rádió már az Esti Krónika c. műsorában hírt adott az eddigi legnagyobb független megemlékezésről, illetve másnap a magyar sajtó is közölt részleteket a felvonulásról.

A tüntetés hatása óriási volt, hiszen felgyorsította a társadalmi önszerveződést, bátorságot adott a későbbi utcai események, tüntetések megszervezéséhez, – összességében – a diktatúra végnapjait jelezte. A virág és a kokárda erősebb „fegyvernek” bizonyult – történelmi távlatból nézve – mint a börtön és a gumibot. Ha okosabbak is lettünk egy történelmi tapasztalattal, azért még büszkéek nem vagyunk. Jól tudjuk azt, hogy 1988. márc. 15-e, a forradalom 140. évfordulója, csak a kezdete volt egy végső demokratikus társadalmi átalakulásnak. De micsoda kezdet?

Az összeállításban felhasználtam a Beszélő, a Demokrata, az Égtájak Között, a Hírmondó cikkeit, valamint saját élményeimet. Végezetül itt közlöm azt a dokumentumot, amelyben a FIDESZ elsőként követelte március 15-e munkaszüneti nappá nyilvánítását.

1988. március 15. Március 15. tér

FOTÓ: Kapitány Eva